

Egy régi adat a magyar tolvajnyelvre. Tudjuk, hogy nem számítva OLÁH MIKLÓS híradását, melyben a simándi koldúsok titkos nyelvéről emlékszik meg (TOLNAI: MNy. XVIII, 38), a magyar tolvajnyelv legrégebb emléke az 1782. évi kis szójegyzék, melyet a Hajdúkerület főjegyzője állított össze (Nyr. XXXII, 395, XXXIV, 328, LIII, 5 stb.). Ez után következik az ú. n. egri szójegyzék, mely a XIX. század elejére tehető (MNy. IV, 268), és amely szemmel láthatólag ugyanazon a tolvajnyelven alapszik, mint az előbbi, bár a két forrás egymástól független (BÁRCZI: MNnyv. IV, 74). Minthogy a század közepéig aztán a tolvajnyelvre nincs más adatunk (MNnyv. IV, 76), ilyen szókincsnek minden megemlézése igen becses. A két első szójegyzék egymástól nem nagyon távoli vidékről származik, joggal vélhetjük tehát, hogy e tolvajnyelv regionális jellegű, az Alföldön, talán a Tisza középső folyása táján keletkezhetett, és csak lassan terjedt. Ezt még megerősíteni látszik az a körülmény, hogy a következő fontos forrásunkat, a TORONYAI-féle szójegyzéket békéscsabai ember írta,¹ ez tehát ugyancsak az Alföldre mutat.

Ezeket a feltevéseket megerősíti SÁNDOR ISTVÁN egy, sajnos csak futó megjegyzése: „Ehhez a Vakok Nyelvökhöz (t. i. a simándiakéról van szó) hasonlít az alföldi vásáros Zsiványok 's a bor és serházi testáros Leányok különös Nyelvök.“ (Sokféle 1801. VIII, 225, jegyz.) Sándor István csallóközi birtokos volt (uo. 206), de sokat utazott, mégpedig nyitott szemmel és füllel, és ha e különös nyelvet az alföldi zshiványoknak tulajdonítja, bizonyára nem ok nélkül teszi.

¹ A rablóknak, tolvajoknak és kozákoknak együttvaló hamis és zavaros beszédek, hasonlóan hamis és titkos cselekedeteik felfedezéséül összeíratott és kiadatott a köznépek óvakodási hasznára és a rossz emberektől való őrizkedéseikre Toronyai Károly által Békés-Csabán. Pest, 1862.

Sajnos, azt, hogy a testüket áruba bocsájtó bor- és sörházi leányokon ugyancsak az alföldi „csárdás“-okat kell-e érteni, vagy az ország egyéb vidékeinek hasonló páriáit is, nem mondja meg, s az sem egészen világos, hogy a zsványok és a prostituáltak nyelve azonos-e, de a mondatból inkább az valószínű, hogy igen. Bármilyen szűkszavú is SÁNDOR ISTVÁN megjegyzése, a magyar tolvajnyelvre vonatkozó gyér adatok közt figyelmet érdemel.

BÁRCZI GÉZA.
